

بررسی شرایط اعتبار اسناد الکترونیکی
به عنوان ادله اثبات دعوا در مراجع
قضایی و رسمی ایران

مؤلف :
مظفر اصلانی

فهرست مطالب

۹	چکیده.....
۱۰	مقدمه.....
۱۱	بیان مسأله.....
۱۵	اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۱۶	پیشینه تحقیق.....
۱۷	جنبه جدید بودن و نوآوری در تحقیق.....
۱۷	اهداف تحقیق.....
۱۹	سؤالات تحقیق.....
۲۰	فرضیه‌های تحقیق.....
۲۰	روش‌شناسی تحقیق.....
۲۱	شیوه‌ی نگارش.....
۲۳	فصل اول: تبیین مفاهیم و پیشینه.....
۲۴	مبحث اول: تبیین مفاهیم.....
۲۴	پیشگفتار.....
۲۴	گفتار اول: کلیات.....
۲۵	الف) معنای لغوی ادله.....
۲۵	ب) مفهوم اصطلاحی دلیل.....
۲۸	ج) مفهوم اثبات.....
۳۰	د) مفهوم لغوی ثبوت.....
۳۱	د) مفهوم دعوا در عبارت (ادله اثبات دعوا).....

- ۳۱..... مفهوم لغوی دعوا
- ۳۲..... مفهوم اصطلاحی دعوا
۳۵. گفتار دوم: معنای لغوی سند و مفهوم اصطلاحی اسناد الکترونیکی
- ۳۵..... الف) مفهوم لغوی
- ۳۶..... ب) مفهوم اصطلاحی
۳۹. اسناد از نظر درجه‌ی اعتباری که به آن داده می‌شود بر دو نوع است:
- ۴۰..... مفهوم سند در مرحله‌ی اثبات
- ۴۱..... مفهوم اصطلاحی سند الکترونیکی
- ۴۲..... مفهوم اسناد الکترونیکی از منظر حقوقدانان
- ۴۵..... مفهوم اصطلاحی اسناد الکترونیکی از منظر حقوق موضوعه ایران
- ۴۶..... گفتار دوم: جایگاه ادله در دادرسی
- ۴۸..... الف) اقسام ادله در حقوق موضوعه ایران
- ۴۹..... ب) ادله اثبات دعوی و ادله اثبات اسناد
- ۵۶..... گفتار سوم: واژه‌های مرتبط
- ۵۶..... الف: کامپیوتر
- ۵۶..... ب: داده پیام (Data Message)
- ۵۸..... ج: تجارت الکترونیک
- ۵۹..... د: ادله الکترونیکی
- ۶۰..... ه: ثبت الکترونیکی
- ۶۱..... و: قرار داد الکترونیکی
- ۶۳..... ز: امضای الکترونیکی
- ۶۵..... ر: آنسیترال (NCITRAL)

- مبحث دوم: پیشینه، مشروعیت و ورود اسناد الکترونیکی ۶۶
- گفتار اول: تاریخچه‌ی اسناد الکترونیکی در ایران ۶۶
- ۱- اسناد الکترونیکی در قوانین قبل از انقلاب ۶۶
- ۱-۱- قبل از مشروطیت ۶۷
- ۱-۲- در زمان مشروطیت ۶۸
- ۱-۳- پس از مشروطیت ۶۹
- ۲- اسناد الکترونیکی در قوانین پس از انقلاب ۷۰
- گفتار دوم: سایر کشورها ۷۲
- فصل دوم: فناوری حقوق** ۷۷
- گفتار اول: کاربرد فناوری در عرصه حقوقی ۷۸
- مبحث اول: تاثیر فناوری الکترونیکی در قوانین ماهوی ۷۸
- مبحث دوم: تاثیر فناوری الکترونیکی در قوانین شکلی ۸۰
- گفتار دوم: انواع اسناد الکترونیکی ۸۲
- مبحث اول: اسناد رسمی الکترونیک ۸۲
- مبحث دوم: سند عادی الکترونیک ۸۴
- ب: اسناد الکترونیکی که به صورت غیر مطمئن تهیه و نگهداری شده‌اند ۸۷
- گفتار سوم: عناصر و ارکان حقوقی سند الکترونیکی ۸۸
- الف) قابلیت استناد ۸۸
- ب) دستیابی ۸۹
- ج) تولید و نگهداری به روش مطمئن ۹۲
- د) امضای الکترونیکی سند ۹۴
- ۱- انواع امضا الکترونیکی ۹۸

- گفتار چهارم: شرایط کارکردی ادله الکترونیکی ۱۰۲
- الف) عدم قابلیت تغییر ۱۰۳
- ب) قابلیت خوانده شدن ۱۰۳
- ج) ثبات و دوام ۱۰۴
- د) قابلیت انتساب نوشته به فرد معین ۱۰۴
- گفتار پنجم: نحوه به دست آوردن ادله الکترونیکی ۱۰۶
- الف: جست و جو در قسمت های مختلف رایانه ۱۰۶
- ب: فایل های پنهان ۱۰۷
- ج - فایل های حذف شده ۱۰۷
- د - مدیر چاپ ۱۰۷
- ر - بررسی وب گاه ها ۱۰۸
- گفتار ششم: آثار اسناد (ادله) الکترونیکی ۱۰۸
- فصل سوم: دادرسی الکترونیکی و شرایط اعتبار اسناد الکترونیکی در**
- نظام قضایی و مراجع رسمی ایران** ۱۱۱
- مبحث اول: دادرسی الکترونیکی ۱۱۲
- گفتار اول: مفهوم دادرسی الکترونیکی در ایران ۱۱۲
- گفتار دوم: دادگاه الکترونیکی در ایران ۱۱۵
- گفتار سوم: نقش اسناد الکترونیکی در نظام قضایی ایران ۱۱۸
- الف) تعارض دلایل الکترونیکی با دلایل سنتی دعوا در محاکم قضایی ۱۱۹
- ب) تفاوت دلیل الکترونیک و دلیل سنتی ۱۲۲
- مبحث دوم: شرایط اعتبار ادله (اسناد) الکترونیکی در محاکم حقوقی ایران ۱۲۵
- گفتار اول: ویژگی های کلی و اثباتی اسناد الکترونیکی در محاکم قضایی و رسمی ایران ۱۲۵

- گفتار دوم : وابستگی اعتبار اسناد الکترونیکی به امضای الکترونیک ۱۳۲
- گفتار سوم : دفاع در قبال سند الکترونیک ۱۳۸
- الف) دفاع ماهوی ۱۳۹
- ب) دفاع شکلی ۱۴۰
- گفتار چهارم : راههای تشخیص اصالت اسناد توسط دادگاه ۱۴۱
- گفتار پنجم : تکلیف دادگاه در برابر نظریه کارشناسی ۱۴۵
- گفتار ششم : نسخه‌های کپی اسناد الکترونیک ۱۴۵
- نتیجه‌گیری ۱۴۸
- منابع و مراجع ۱۵۱

چکیده

سند عبارتست از هر نوشته‌ای که در مقام دعوی یا دفاع قابل استناد باشد و اسناد الکترونیکی مدارکی هستند که علاوه بر ویژگی‌های اسناد سنتی، قابلیت‌های جستجو، بازیابی، چاپ و ذخیره‌سازی اطلاعات را نیز به شکلی صحیح و سریع به دست داده و همواره قابلیت به روز رسانی را دارا می‌باشند. رشد روزافزون کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات و بهره‌گیری از فضای اینترنت در حیطه‌های تعاملات فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و ... انسان‌ها با یکدیگر سرعت این ارتباط را بالا برده و علاوه بر نرم‌افزاری نمودن اسناد حاکی از این روابط موجب پیدایش آثار و احکام جدیدی را در عرصه ارتباطات ملی و بین‌المللی پدید آورده است. از جمله این آثار، قواعد حقوقی جدید التأسیس است که در رویه‌های حقوقی و بعضاً مصوبات کشورها شاهد هستیم. از سویی دیگر در جهت تعامل همه‌جانبه افراد در استفاده از این فناوری و برقراری امنیت و اعتماد عمومی، نظام دادرسی و نزاعی در مورد آن، از حیث ضمانت اجرای قضایی داخلی و بین‌المللی شکل گرفته است. قواعدی که عمومات حقوق دادرسی خاص خود را در دعاوی اداری، مدنی و کیفری دارد و ادله اثبات دعوی آن نیز در پاره‌ای از موارد منحصر به فرد است. در ایران نیز صرفاً به منظور به رسمیت شناختن تسهیلات جدید ارتباطی در امر تجارت و یا به عبارت بهتر در خصوص مبادلات تجاری ملی و بین‌المللی قانونی تحت عنوان قانون تجارت الکترونیک به تصویب رسیده است که در آن قراردادهای منعقد از طریق واسطه‌های الکترونیکی، اسناد و ادله

الکترونیکی، امضای الکترونیک به رسمیت شناخته شده‌اند و برخی از جنبه‌های حقوقی مطرح در بستر تجارت الکترونیک مورد توجه قرار گرفته است. در این پژوهش تلاش بر آن است که اعتبار و آثار اسناد الکترونیکی مورد تحلیل قرار گرفته و حقوق ایران و وضعیت پیش روی کشور در محدوده‌ی اعتبار اسناد الکترونیک را بررسی نماید.

واژگان کلیدی: اسناد الکترونیک، قراردادهای الکترونیکی، دادرسی الکترونیکی، امضاء الکترونیکی، ادله الکترونیکی، اثبات دعوی، دادرسی مدنی، دادرسی کیفری، فناوری اطلاعات

مقدمه

مطابق ماده ۱۲۵۸ قانون مدنی، « دلایل اثبات دعوا از قرار زیر است: ۱- اقرار ۲- اسناد کتبی ۳- شهادت ۴- اماره ۵- قسم ». در قانون جدید آیین دادرسی مدنی نیز مقررات اقرار، در مواد ۲۰۲ به بعد؛ اسناد، در مواد ۲۰۶ به بعد؛ گواهی در مواد ۲۲۹ به بعد؛ معاینه‌ی محل و تحقیق محلی، در مواد ۲۲۰ به بعد؛ رجوع به کارشناس در مواد ۲۵۷ به بعد و سوگند در مواد ۱۷۰ به بعد آورده شده است. سند، هنوز هم مهم‌ترین و رایج‌ترین دلیل ادعاهای اصحاب دعوا در دعاوی و امور غیر کیفری است. هم‌اکنون با گسترش فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و اینترنت نقش اسناد الکترونیکی در ادله اثبات دعوی بسیار نمود پیدا کرده است و از دید کمتر کسی حضور اینترنت جهت رشد جامعه جهانی به سوی آگاهی و کارایی هر چه بیشتر و سرعت و بهره‌وری کاملتر بدور مانده است. پدیده مزبور که جهت تکامل حقوق عمومی و شکل

گیری دولت الکترونیک و موضوعات مرتبط با آن و تحول قواعد حقوق خصوصی، خاصه تجارت الکترونیکی و امور ناشی از آن نقش بسزا و تأثیر شگرف داشته است و طبعاً قواعد دادرسی را نیز متأثر نموده است، در ارتباط با دادرسی در کشورمان تأثیر فناوری اطلاعات در دعاوی مدنی و کیفری نمایان شده است. و در دعاوی اداری با توجه به خصیصه ویژه آن باید در انتظار تحولات جدید بود.

بیان مسأله

توسعه علم حقوق نیازمند این است که خود را با تحولات حوزه‌ی فناوری هم‌مقام سازد. از مهمترین لوازم مورد نیاز برای این توسعه آن است که با توجه به روند روبه رشد تکنولوژی به خصوص در حوزه‌ی علوم دادرس، حقوق نیز متناسب با این تحولات و اقتضائات جامعه قواعد و مقررات خود را با نیازهای جامعه وفق دهد. تحولات عظیمی که در زناگی صنعتی ما ایجاد شده است بسیاری از نهادها و مقررات حقوقی را تعدیل و یا به طور کلی تغییر داده است. پیشرفت روزافزون فن اوری تولید کالا و عرضه‌ی خدمات، عرصه‌ی رقابت را در دنیای تجارت بسیار دشوار کرده است و کشورهای جهان برای پیروزی در این رقابت سعی می‌کنند از روش‌های جدید برای کاهش هزینه و صرفه جویی در زمان و به طور کلی افزایش بهره‌وری استفاده کنند. رشد فزاینده کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهان قواعد حقوقی جدیدی را در پی داشته است، در جهت تعامل همه جانبه افراد در استفاده از این فناوری و برقراری امنیت و اعتماد عمومی، نظام